

ทฤษฎีแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เรื่อง การเปิดรับข่าวลือการ เมืองจากสื่อมวลชนกับพฤติกรรมทางการเมืองของลัทธิผู้วิสัยจะศึกษาถึงความสัมพันธ์กันของ การเปิดรับสื่อมวลชน ข่าวลือการ เมืองและพฤติกรรมทางการเมืองของลัทธิ โดยที่ผู้วิสัยได้ใช้ทฤษฎีแนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้ เป็นแนวทางในการศึกษาคือ

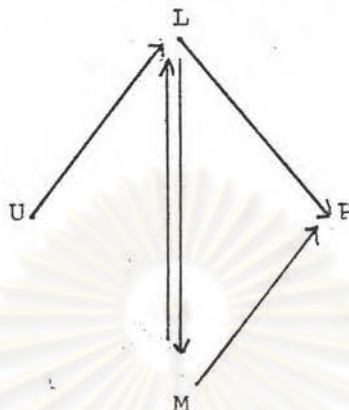
1. การเปิดรับสื่อมวลชน (Mass Media Exposure)

Danial Lerner ได้ทำการศึกษาที่ประเทศทางตะวันออกกลางในปี ค.ศ. 1950 ได้เสนอแนวความคิดว่า ¹ เมื่อมีการขยายตัวของชุมชนจนกลายเป็นเมือง (Urbanization) จะช่วยให้เกิดการพัฒนาด้านการ เรียบรู้ กล่าวคือระดับการรู้หนังสือที่สูงขึ้น จะทำให้การเปิดรับสื่อมวลชนแพร่หลายมากขึ้น และในทำนองเดียวกัน เมื่อชุมชนมีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี จากการพัฒนาอุตสาหกรรมมากขึ้น สังคมจะขยายขอบข่ายของสื่อมวลชน และการขยายตัวของสื่อมวลชนนี้เองจะช่วยยกระดับการรู้หนังสือมากขึ้นด้วย ซึ่งจะกระตุ้นให้ความสนใจและเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและการเมืองมากขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชนสัตว์ เป็นเป้าหมายสำคัญของสังคมสมัยใหม่ ซึ่ง Frederick W. Frey ได้เสนอแผนภาพแสดงความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ตามแนวความคิดของ Lerner ไว้ดังนี้คือ ²

¹ Danial Lerner, The Passing of Traditional Society: Modernizing the Middle East, (New York: The Free Press, 1968), p. 60.

² Frederick W. Frey, "Communication and Development," in Ithiel de Sola Pool et al. (eds.), Handbook of Communication, (Chicago: Rand McNally, 1973), p. 400.

แผนภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ตามแนวความคิดของ Lerner

U หมายถึงการทำให้เป็นเมือง (Urbanization)

L หมายถึงการรู้หนังสือ (Literacy)

M หมายถึงการเปิดรับสื่อมวลชน (Mass Media Exposure)

P หมายถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองและเศรษฐกิจ (Political and Economic Participation)

ต่อมา Everett M. Rogers ก็ได้ศึกษาถึงกระบวนการที่ทำให้บุคคลซึ่งอยู่ในสังคมแบบดั้งเดิมกลายเป็นคนทันสมัย โดยศึกษาชาวนาในกลุ่มประเทศละตินอเมริกา ซึ่ง Rogers ได้เสนอแนวความคิดเอาไว้หลายประการ กล่าวคือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความทันสมัยนั้นขึ้นอยู่กับการรู้หนังสือ (Literacy) การเปิดรับสื่อมวลชน (Mass Media Exposure) การมีประสบการณ์ภายนอกสังคม (Cosmopolitaness) การเข้าใจบทบาทของผู้อื่น (Empathy) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) ความเชื่อถือโชคชะตา (Fatalism) การยอมรับนวัตกรรม (Innovativeness) ความรู้ทางด้านการเมือง (Political Knowledge) และความกระตือรือร้น (Aspiration) ของบุคคลนั้น ซึ่งจะเข้าใจได้ง่ายขึ้น เมื่อพิจารณาจากแบบจำลอง (Paradigm) ต่อไปนี้¹

¹ Everett M. Rogers and L. Svenning, Modernization Among Peasants : The Impact of Communication (New York: Holt, Rinehart and Winston, 1969), p. 50.

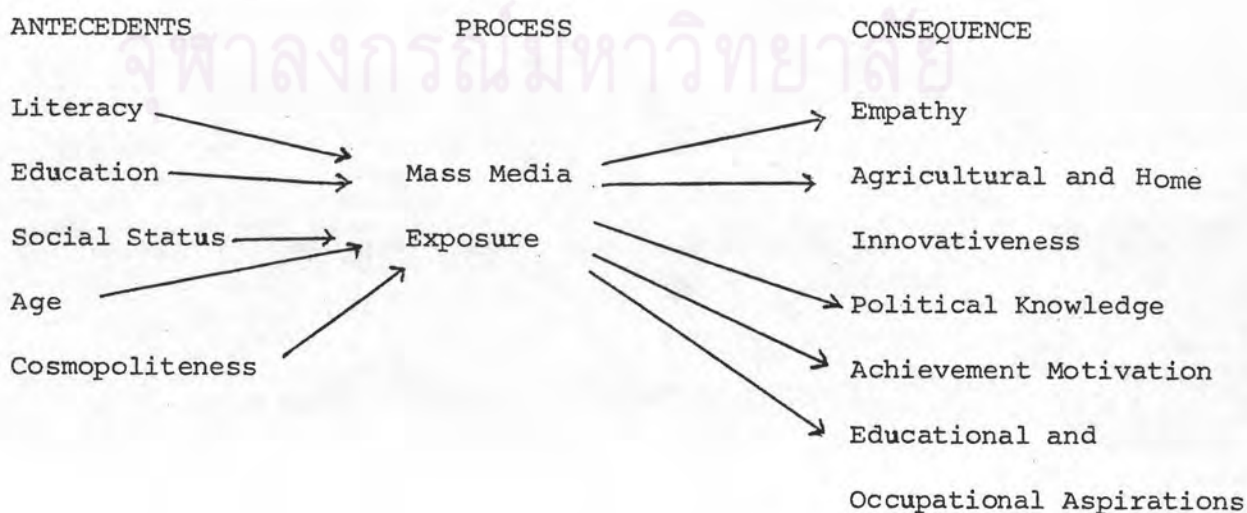
แผนภาพที่ 2 แบบจำลองตามแนวความคิดของ Rogers ในเรื่องความทันสมัย

ANTECEDENTS	INTERVENING	CONSEQUENCES
Literacy	Empathy	Innovativeness
Mass Media Exposure	Achievement Motivation	Political Knowledge
Cosmopolitaness	Fatalism	Aspirations

สรุปได้ว่า การรู้หนังสือ การเปิดรับสื่อมวลชนและการมีประสบการณ์ภายนอกสังคม จะช่วยให้บุคคลมีความกล้าที่จะรับนวัตกรรม แลวงหาความรู้ทางด้านการเมือง และความกระตือรือร้น ซึ่งเกิดขึ้นโดยมีแรงผลักดันจากคุณลักษณะทางจิตวิทยาอันได้แก่ การเข้าใจบทบาทของผู้อื่น แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และความไม่เชื่อถือโชคชะตารวมอยู่ด้วย ซึ่งทำให้บุคคลนั้นเปลี่ยนเป็นคนทันสมัย (modern man) แล้ว

นอกจากนี้ Rogers ยังได้ทำการศึกษบทบาทของสื่อมวลชนในฐานะที่เป็นปัจจัยซึ่งอยู่ระหว่างกลางหรือตัวแปรแทรก (Intervening variable) ในกระบวนการทำให้ทันสมัย (Modernization Process). อีกด้วย โดยพิจารณาได้จากแบบจำลองต่อไปนี้

แผนภาพที่ 3 แบบจำลองตามแนวความคิดของ Rogers ในเรื่องบทบาทของสื่อมวลชนที่มีต่อความทันสมัย

จากแบบจำลองข้างต้นนี้ สรุปลงได้ว่าการเปิดรับสื่อมวลชนเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการทำให้คนมีความทันสมัย ทั้งนี้เพราะบุคคลที่รู้หนังสือมีการศึกษาดี มีสถานภาพทางสังคมสูง มีอายุพอสมควร และมีประสบการณ์ภายนอกสังคม จะเปิดรับสื่อมวลชนและจากการเปิดรับสื่อมวลชนนี้เอง นำมาสู่ความเป็นคนทันสมัย คือสามารถที่จะเข้าใจบทบาทของผู้อื่นได้ มีความกล้าที่จะยอมรับนวัตกรรม มีความรู้ทางด้านการเมือง มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และมีความมุ่งมั่นในด้านการศึกษาและอาชีพด้วย ซึ่งแสดงว่าการเปิดรับสื่อมวลชนเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับการทำให้ทันสมัย

จากทฤษฎีดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การเปิดรับสื่อมวลชนต่างก็มีความสัมพันธ์กับความรู้ทางการเมืองเป็นอย่างดี ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งที่การเปิดรับข่าวสารการเมืองจากสื่อมวลชนของลัตวี ซึ่งจำเป็นต้องศึกษาถึงการเปิดรับสื่อมวลชนของลัตวีโดยตรง ซึ่งจะสามารถศึกษาต่อไปถึงความสัมพันธ์ของการเปิดรับข่าวสารการเมืองกับพฤติกรรมทางการเมืองของลัตวี อันจะเป็นการยืนยันทฤษฎีดังกล่าวได้ด้วย

2. การกำหนดวาระ (Agenda-setting)

จากการศึกษาของ บุญเลิศ - คู่ภักติก¹ ในเรื่องของสื่อมวลชนและหน้าที่การกำหนดวาระทางการเมืองในสังคมไทย

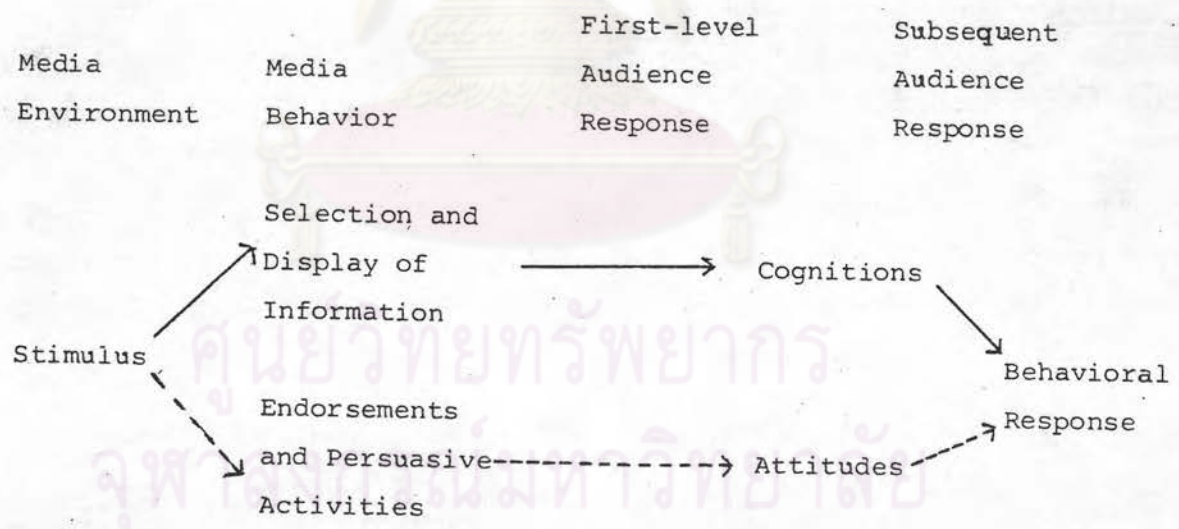
แนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดวาระ (Agenda-setting) ย้ำให้เห็นความ "ความสัมพันธ์ระหว่างการเล่นข่าวเกี่ยวกับหัวข้อ (topic) หรือปัญหา (issue) ทางสื่อมวลชนกับระดับความรู้หรือเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับประเด็นหรือปัญหานั้น ๆ"

แบบจำลอง (Model) ของ agenda-setting เล่นโดย Becker, McCombs และ McLeod แสดงให้เห็นถึงความคล้ายคลึงและข้อแตกต่างระหว่างแนววิธีการศึกษาแบบเก่า คือ การเปลี่ยนทัศนคติ (attitude change) และการศึกษาแบบใหม่คือการกำหนดวาระ (agenda-setting)

¹บุญเลิศ - คู่ภักติก. "สื่อมวลชนพลังแฝงในการพัฒนาทางการเมืองที่ถูกกลืน," วารสารธรรมศาสตร์, 8 (กรกฎาคม - มิถุนายน 2522) : 40

กระบวนการดังกล่าวแยกเป็นสภาพแวดล้อมของสื่อมวลชน (Media Environment) ซึ่งเป็นเครื่องเร้าหรือสาเหตุก่อให้เกิดพฤติกรรมของสื่อมวลชน (Media Behavior) ซึ่งหมายถึงการเลือกและเล่นข่าวสารหรือวิธีการโน้มน้าวจิตใจต่าง ๆ แล้วแต่กรณี พฤติกรรมของสื่อมวลชนนี้เองก่อให้เกิดผลสนองตอบของมวลชน (audience response) ซึ่งในขั้นแรกจะปรากฏในรูปการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงทางความคิด (cognition) หรือทัศนคติ (attitude) และหลังจากนั้นก็จะมีผลสนองตอบ (response) ขึ้นสุดท้ายตามมา อันได้แก่การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมต่าง ๆ

แผนภาพที่ 4 Agenda-setting Model

ประสิทธิผลของสื่อมวลชนแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวแปรต่าง ๆ ตามแนว
วิธีการศึกษาการกำหนดวาระ (agenda-setting) (ลูกศรเส้นตรง) และการเปลี่ยนทัศนคติ
(attitude-change) (ลูกศรไขว่ปล่า)

แบบจำลองนี้สะท้อนให้เห็นบทบาทของสื่อมวลชนในการรายงานปัญหา (issues)
หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปทราบ และอภิปรายถกเถียงกัน ปรัชญาการณที่เกิด
ขึ้นจริง ๆ นั้นมีลักษณะซับซ้อนและเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่ ทั้งนี้จะเห็นได้จากลักษณะความสัมพันธ์
ระหว่างสภาพสิ่งแวดล้อม (environment) กิจกรรมสื่อมวลชน (media activities) และ
ผลตอบสนอง (responses) ที่เกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

"สรุปตามแนวคิดการกำหนดวาระ (Agenda-setting) นั้น สื่อมวลชนได้กำหนดหัวข้อ
พิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์และภาพยนตร์และสื่ออย่างอื่นเป็นผู้กำหนดปัญหาทางการเมืองให้
ประชาชนรับทราบในสังคมประชาธิปไตยถ้าสื่อมวลชนเลือกรายงานประเด็นปัญหาทางการเมือง
ใดมากเท่าไร ประชาชนก็จะพลอยรับทราบหรือตระหนักถึงความสำคัญของปัญหานั้นมากตามไปด้วย
ดังนั้น ระดับความคิดหรือกระทิงอุดมการณ์ทางการเมืองของคนเราพัฒนาไปไกลแค่ไหนขึ้นอยู่กับ
การรายงานปัญหาการเมืองของสื่อมวลชนในสังคมนั้นเป็นหลัก¹

ในแง่การพัฒนาบทบาทสตรีทางการเมืองนั้น ถ้าสื่อมวลชนเลือกเล่นประเด็นหรือ
ปัญหาเกี่ยวกับสตรีกับการเมืองมากเท่าไร ประชาชนก็จะรับทราบและพลอยตระหนักถึงความ
สำคัญของสตรีที่มีบทบาทในการพัฒนาการเมืองมากขึ้น ระดับความรู้และความเข้าใจประเด็น
ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้จะถูกสะสมไว้ในความคิดของประชาชน ซึ่งนับว่าเป็นวิวัฒนาการทางด้าน
ความคิด ซึ่งต่อไปก็จะมีผลต่อพฤติกรรมของประชาชนด้วย

¹บุญเลิศ คู่ภักติก "สื่อมวลชนพลังแฝงในการพัฒนาทางการเมืองที่ถูกสุม" หน้า 50

3. การสื่อสารมวลชนและการสื่อสารระหว่างบุคคล

จากองค์ประกอบของกระบวนการในการสื่อสารซึ่งได้แก่ แหล่งสาร สาร ช่องสาร ผู้รับสาร ผลที่เกิดจากการสื่อสารและการสะท้อนกลับหรือปฏิกิริยาตอบสนอง¹ จะเห็นได้ว่า ช่องสาร หรือช่องทางของการสื่อสาร มีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะเป็นตัวกำหนดว่าช่องทาง การสื่อสารประเภทใดที่ผู้ส่งสารจะใช้เพื่อก่อให้เกิดผลสำเร็จในขั้นที่จะให้เกิดความรู้ หักคั่นคิด และพฤติกรรมแก่ผู้ส่งสารในทางที่ปรารถนาได้

ช่องทางการสื่อสาร (channels) เป็นวิธีการที่ผู้ส่งสารจะนำข่าวสารไปสู่ผู้รับ สาร ซึ่งอาจแยกช่องทางการสื่อสารออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ช่องทางการสื่อสารมวลชน (Mass Media Channels) เป็นวิถีทางในการ ถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนทั้งหมด เป็นต้นว่า หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ ซึ่งแหล่งข่าวอาจจะเป็นจำนวนบุคคลจำนวน 1 หรือ 2-3 คนที่จะส่งข่าวสารไปยังผู้ฟังจำนวนมาก ได้ ซึ่งสื่อมวลชนนั้นสามารถที่จะเข้าถึงกลุ่มผู้ฟังที่มีจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว เป็นการเพิ่มพูน ความรู้ และแพร่กระจายข่าวสาร รวมทั้งสามารถเปลี่ยนทัศนคติที่บุคคลมีอยู่ได้

คุณลักษณะของสื่อมวลชนคือ

1. สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายจำนวนมาก ๆ ได้ในเวลาอันรวดเร็ว
2. สามารถให้ความรู้และข่าวสารได้ดี
3. สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ไม่พึงปรารถนาได้

2. ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Channels) เป็นการ ติดต่อระหว่างบุคคลต่อบุคคลเพื่อที่จะถ่ายทอดข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร Rogers ได้ กล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงอันอาจเกิดขึ้นได้ในกรณีที่เราได้มีการติดต่อกับผู้อื่น เช่น กับผู้นำ ความคิดเห็นได้แก่ พระ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ การติดต่อกับญาติ เพื่อนฝูงที่รู้จัก หรือเจ้าหน้าที่ บ้านเมืองก็อาจมีผลต่อการพัฒนาได้เช่นกัน นักประชาสัมพันธ์ทางสื่อสารมวลชนหลายท่านยอมรับความ สำคัญของการสื่อสารระหว่างบุคคลว่ามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของบุคคลมากกว่าอิทธิพลของสื่อมวลชน

¹Everett M. Rogers and Floyd F. Shoemaker Communication of Innovations (2d ed.), (New York : The Free Press, 1971), p. 145.

เลียชีก Rogers กล่าวว่า สื่อมวลชนมีความสำคัญในการเพิ่มความรู้อย่างรวดเร็ว แต่การสื่อสารระหว่างบุคคลช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ¹

คุณลักษณะของสื่อระหว่างบุคคลคือ

1. สามารถทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารแบบยวดยาน ถ้าผู้รับสารไม่เข้าใจสารก็สามารถโต้ถามหรือขอข่าวสารเพิ่มเติมจากแหล่งสารได้ในเวลาอันรวดเร็ว ส่วนผู้ส่งสารก็สามารถปรับปรุงแก้ไขสารที่ส่งออกไปให้เข้ากับความต้อองการ และความเข้าใจของผู้รับสารได้ในเวลาอันรวดเร็วเช่นเดียวกัน

2. สามารถจูงใจบุคคลให้เปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ฝังรากลึกได้

ถ้าจะเปรียบเทียบกันระหว่างการสื่อสารระหว่างบุคคล กับการสื่อสารมวลชนแล้ว มีผู้วิจัยพบเสมอว่าการสื่อสารระหว่างบุคคลนั้นมีอิทธิพลในการโน้มน้าวใจมากกว่าการสื่อสารมวลชน Charles R. Wright กล่าวว่า การตัดสินใจของบุคคลในด้านต่าง ๆ เช่น การเลือกซื้อสินค้า แฟชั่น และการเลือกชมภาพยนตร์นั้น การสื่อสารระหว่างบุคคลมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคลมากกว่าการสื่อสารมวลชน² แต่การสื่อสารมวลชนก็เป็นปัจจัยช่วยเสริมหรือสนับสนุน (Reinforcement) ให้เกิดความสัมฤทธิ์ผลในการโน้มน้าวใจผู้รับสารได้รวดเร็วยิ่งขึ้นเมื่อใช้ควบคู่กับสื่อบุคคล จากการศึกษาของสำนักงานวิจัยการศึกษามหาวิทยาลัยยูทาห์ เรื่องการใช้สื่อหลายประเภทเพื่อการโน้มน้าวใจพบว่า การใช้สื่อหลายประเภทจะช่วยให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในการโน้มน้าวใจ โดยเฉพาะสื่อบุคคลและสื่อสารมวลชนควรเสริมซึ่งกันและกัน ในกรณีที่นวัตกรรมนั้นเป็นสิ่งที่ลึกลับซับซ้อน³

¹ Ibid p. 252

² Charles R. Wright, Mass Communication, (New York: Random House Inc., 1959), pp. 12-63.

³ Erwin P. Bettinghaus, Persuasive Communication, (New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1968), pp. 170-171.

สื่อบุคคลเป็นปัจจัยที่สำคัญของการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีอิทธิพลดังได้มีผู้วิจัย เรื่อง อิทธิพลของสื่อบุคคลในการโน้มน้าวใจ พบว่า เพื่อนร่วมงาน เพื่อนที่มีการรวมกลุ่มกัน คุณลักษณะ ที่ละม้ายคล้ายคลึงกันของผู้ส่งสารและผู้รับสาร และความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารเป็นต้น มีอิทธิพลในการโน้มน้าวใจ ผลการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้พอสรุปได้ว่า

1. อิทธิพลของเพื่อนร่วมงานและเพื่อน Lam ได้ทำการศึกษาตนเองใหม่ที่มาใช้บริการทางการวางแผนครอบครัว จำนวน 23,000 คน ในฮ่องกง เมื่อปี ค.ศ. 1966 พบว่า ร้อยละ 92 ของประชากร มารับบริการวางแผนครอบครัวโดยได้รับการชักชวนจากการติดต่อระหว่างบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อนร่วมงานและเพื่อนฝูง¹ และจากการศึกษาของ Dubey และ Choldin ซึ่งศึกษาจากผู้ให้ห่วงอนามัย จำนวน 182 คน ในนิวเดลี พบว่า สื่อบุคคลที่สำคัญสำหรับสตรีในชั้นให้ความรู้ คือ เจ้าหน้าที่หน่วยงานวางแผนครอบครัว เพื่อน และเพื่อนบ้าน ตามลำดับ ส่วนสื่อที่สำคัญในการให้ความรู้ด้านการวางแผนครอบครัวแก่ผู้เป็นสามี คือ หนังสือพิมพ์และนิตยสาร เพื่อน และเพื่อนบ้านตามลำดับ แต่ในชั้นการลงใจ ผู้ที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ เพื่อนและเพื่อนบ้าน²

¹Peggy Lam, "Experiences in the Use of Communication Methods in Promoting Family Planning in Hong Kong," In ECAFE (ed.) Report of the Working Group on Communications Aspects of Family Planning Programmes and Selected Paper Bangkok: ECAFE, Asian Population Studies Series 3 cited by Everett M. Rogers. Communication Strategies For Family Planning, p. 263.

²Dinesh C. Dubey and M. Choldin Harvey, "Communication and Diffusion or the IUCD: A Case Study in Urban India," In Demography, 4 pp. 601-614, cited by Everett M. Rogers, Modernization Among Peasants, (New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1969), p. 266.

2. อิทธิพลของกลุ่ม ปัจจัยที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งในการโน้มน้าวใจของการสื่อสารระหว่างบุคคล คือ การประชุมกลุ่มหรือการรวมกันเป็นกลุ่มของสมาชิก ซึ่ง Hovland และคณะกล่าวว่า ความสัมพันธ์ผลในการสื่อสารไม่ใช่มาจากคุณลักษณะของผู้ส่งสารเพียงอย่างเดียว แต่แนวโน้มนำในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้รับสารหรือกลุ่มเป้าหมายจะได้รับอิทธิพลจากการได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม และจากการพบปะสังสรรค์กันด้วยเช่นกัน ดังนั้น อิทธิพลของการรวมกลุ่มของสมาชิกจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมขึ้น¹

3. คุณลักษณะที่ละม้ายคล้ายคลึงกันของผู้ส่งสารและผู้รับสาร ปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีอิทธิพลในการโน้มน้าวใจ คือ คุณลักษณะหรือคุณลัษณะที่ละม้ายคล้ายคลึงกัน (Homophily) ของผู้ส่งสารกับผู้รับสาร ซึ่ง Rogers และ Shoemaker กล่าวว่า การสื่อสารจะราบรื่น มีประสิทธิภาพมากขึ้น ถ้าผู้ส่งสารและผู้รับสารมีคุณลัษณะที่ละม้ายคล้ายคลึงกัน (homophily) มีความเข้าใจร่วมกัน มีทัศนคติ ความเชื่อและภาษาเหมือน ๆ กัน ถ้าผู้ส่งสารมีความแตกต่างกันมักจะทำให้เกิดความไม่สมบูรณ์ขึ้นในจิตใจ ดังนั้น การสื่อสารระหว่างบุคคลโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในครอบครัว เพื่อนบ้าน ผู้นำท้องถิ่น ซึ่งมีลักษณะเหมือนกับผู้รับสาร จะมีผลต่อความสำเร็จในการโน้มน้าวใจหรือการยอมรับนวัตกรรมนั้น ๆ²

4. ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร นอกจากคุณลักษณะหรือคุณลัษณะที่ละม้ายคล้ายคลึงกันของผู้ส่งสารและผู้รับสารจะเป็นปัจจัยที่สำคัญของการสื่อสารระหว่างบุคคลในการโน้มน้าวใจแล้ว ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารก็เป็นปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของการโน้มน้าวใจ ดังจะเห็นได้จากการศึกษาของ Rogers ซึ่งพบว่า การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมจะเกิดขึ้นได้ดีในกรณีผู้ส่งสารเป็นผู้มีความน่าเชื่อถือสูง³

¹Carl I. Hovland, Irving L. Janis and Harold H. Kelley, Communication and Persuasion, (New York: Yale University Press, 1953), p. 134.

²Everett M. Rogers and F. Floyd Shoemaker, Communication of Innovations, pp. 210-212.

³Everett M. Rogers, Modernization Among Peasants, p. 184.

จะเห็นได้ว่าการสื่อสารระหว่างบุคคลสามารถมีอิทธิพลในการชักจูงใจบุคคลให้เปลี่ยนแปลงทัศนคติจากเดิมที่เป็นอยู่ได้ และนอกจากนี้ตามแนวความคิดเกี่ยวกับการสื่อสารสองขั้นตอนนั้น (Two-step communication) การสื่อสารจากแหล่งสารประเภทสื่อมวลชนอาจจะไม่ผ่านไปยังผู้รับสารโดยตรง แต่จะผ่านโยงโยยแห่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมอีกขั้นหนึ่ง และโยงโยยแห่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้น มิได้ทำหน้าที่ในการส่งผ่านข่าวสารแต่เพียงอย่างเดียว แต่จะมีบทบาทในการให้สิทธิ์ แต่งเติม ขยาย ปิดเปิด หรือแปรเปลี่ยนข่าวสารไปเรื่อย ๆ ดังนั้นระหว่างสื่อมวลชนกับผู้รับสารบางส่วนนั้น จะมีจากกลั่นกรอง คือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่จะกลั่นกรองและแปรเปลี่ยนสารที่ส่งผ่านไปไม่มากนัก¹

แบบจำลองของการสื่อสารแบบสองขั้นตอนนี้เน้นบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชนและสื่อระหว่างบุคคล แบบจำลองของการสื่อสารแบบสองขั้นตอนให้ความสำคัญกับประชาชนในการสื่อสารมากขึ้น และเห็นว่าสื่อมวลชนไม่ได้มีพลังอย่างอิ่ง หรือมีอำนาจโดยตรงอย่างทีในสมัยหนึ่งเคยคิดกันไว้ คน ๆ หนึ่งอาจจะได้รับข่าวสารหรือความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมโดยผ่านสื่อมวลชนหรือสื่อระหว่างบุคคลก็ได้ เมื่อได้ข่าวสารแล้วบุคคลนั้นอาจแลกเปลี่ยนความคิด หรือปรึกษาหารือเกี่ยวกับข่าวสารหรือนวัตกรรมนั้นกับบุคคลอื่น ๆ เช่น เพื่อนหรือญาติของเขาก็ได้ ในการกระจายหรือในการไหลของข่าวสารโดยทั่ว ๆ ไป แล้วมักจะมีการถ่ายทอดข่าวสารจากแหล่งสารโดยผ่านสื่อมวลชนไปยังผู้รับสาร ผู้รับสารจะมีปฏิกริยาต่อสารโดยรับสารนั้นไว้ และหรือถ่ายทอดสารนั้นต่อไปยังบุคคลอื่น ๆ ที่เขามีความสัมพันธ์อยู่ก็ได้

เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าการไหลของข่าวสารต่าง ๆ สามารถแบ่งออกได้เป็นสองขั้นตอนคือ ขั้นแรกเป็นการไหลของข่าวสารจากแหล่งสารไปยังผู้นำทางความคิด การไหลของข่าวสารในขั้นแรกนี้เป็นการถ่ายทอดข่าวสาร ในขณะที่ในขั้นที่สองที่ข่าวสารไหลจากผู้นำทางความคิดไปยังผู้ตามความคิดนั้น การไหลของข่าวสารในขั้นนี้เกี่ยวข้องกับ การแพร่หรือการกระจายอิทธิพลด้วย

1

V.O. Key, Public Opinion and American Democracy (New York: Knopf, 1961) p. 361.

ผู้นำทางความคิดคือ "ระดับที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งสามารถมีอิทธิพลโดยวิธีที่ไม่เป็นทางการ ต่อทัศนคติหรือพฤติกรรมโดยเปิดเผยของบุคคลอื่นตามที่บุคคลนั้นต้องการ และสามารถมีอิทธิพลเช่นนี้ได้อ่อนแอข้งบ่อย" ผู้นำทางความคิดเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งยวดในการเผยแพร่นวัตกรรม ไม่ว่าจะนวัตกรรมนั้นจะเป็นเรื่องกีฬา เครื่องแต่งกาย การเมือง หรือเรื่องอื่นใดก็ตาม แนวความคิดเกี่ยวกับภาวะเป็นผู้นำทางความคิดเริ่มต้นมาจาก Lazarsfeld และคณะ ในการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองในการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1940 ครั้งแรก Lazarsfeld และคณะต้องการศึกษาว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการออกเสียงลงคะแนนอย่างไร คือต้องการศึกษาว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลตามแบบจำลองของการสื่อสารแบบเข็มฉีดยา (ซึ่งเป็นที่เชื่อถือของนักวิชาการทางการเมืองในขณะนั้น) มากแค่ไหน แต่ผลของการวิจัยทำให้ Lazarsfeld และคณะต้องประหลาดใจ เพราะปรากฏว่า เกือบไม่มีใครที่ออกเสียงลงคะแนนเพราะอิทธิพลของสื่อมวลชนเลย ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาชี้ให้เห็นว่า "ความคิดเห็นมักจะไหลจากวิทยุและสิ่งพิมพ์ไปยังผู้นำทางความคิด และจากผู้นำทางความคิดไปยังประชาชนอื่น ๆ ที่มีความสนใจในทางการเมืองน้อย"¹

ศูนย์วิทยพัทพยาบาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ เล็กเกอร์ เขยประทับ, การสื่อสารงานนวัตกรรม, (กรุงเทพมหานคร : คณะนิเทศ-
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 181.

4. ประชาชนกับกระบวนการทางการเมือง

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในประเทศกำลังพัฒนาของ Samuel Huntington และ Joan Nelson ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้อย่างคร่าว ๆ ว่าเป็น "กิจกรรมของประชาชนแต่ละคนที่มีความมุ่งหมายจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล"¹ ฮันติงตันได้กำหนดขอบเขตของคำนิยามนี้ไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นหมายถึง เฉพาะการกระทำ ไม่รวมถึงทัศนคติ เป็นการกระทำของผู้มีส่วนร่วมที่เป็นพลเมืองธรรมดา ไม่ใช่ข้าราชการเมืองอาชีพ เช่นผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง หรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง กล่าวคือ กิจกรรมทางการเมืองของผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นประชาชนธรรมดานั้น จะมีลักษณะเป็นช่วง ๆ ไม่ต่อเนื่อง (intermittent) เป็นกิจกรรมที่ไม่เต็มเวลา และเป็นบทบาทรองจากบทบาทอื่น ๆ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังหมายความเฉพาะการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งเป็นผู้ที่มีความชอบธรรมในการตัดสินใจแบ่งสรรคุณค่าที่มีอยู่ อย่างจำกัดในสังคม ทั้งนี้ไม่รวมถึงการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อกดดันหรือเพื่อมีอิทธิพลต่อกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับรัฐบาล อย่างไรก็ตาม ไม่ว่ากิจกรรมหรือการกระทำนั้นจะสำเร็จผลหรือไม่ ก็ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอาจเป็นไปด้วยความสมัครใจของตนเองหรือถูกชักจูงระดมพลังให้เข้าร่วมก็ได้

ในแต่ละสังคมการเมือง ประชาชนบางคนเท่านั้นที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองหาใช่ทั้งหมดไม่ ในจำนวนผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเหล่านั้นจะเข้ามาในรูปแบบและในระดับที่ต่างกัน ในปัจจุบันนี้กระบวนการทางการเมืองมีความละเอียดซับซ้อนมากยิ่งขึ้น รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองก็ยิ่งมีมากมายหลากหลายยิ่งขึ้นตามไปด้วย ในที่นี้จะได้กล่าวถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่พบเห็นอยู่ในระบบการเมืองส่วนใหญ่ ดังนี้

1. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สำหรับในประเทศที่ใช้ระบบประชาธิปไตยโดยมีตัวแทนซึ่งสามารถทำงานได้อย่างเต็มที่แล้ว การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่พลเมืองสามารถกระทำได้อย่างสม่ำเสมอ และมีอิทธิพลต่อผู้นำในระบบการเมือง โดยทำให้ผู้นำต้องปรับนโยบายของตนเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน

¹พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, รายงานการวิจัยเรื่อง "ยาวสำรวจการเมืองของสตรีไทย".

Sidney Verba และคณะ เห็นว่าการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สามารถแยกจากกิจกรรมเกี่ยวกับพรรคการเมืองและการรณรงค์หาเสียงได้

2. กิจกรรมเกี่ยวกับพรรคการเมืองและการรณรงค์หาเสียง หมายถึงการชักชวนให้ผู้อื่นไปลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครที่ตนสนับสนุน การทำงานให้พรรคการเมืองหรือผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งอย่างกระตือรือร้น การเข้าร่วมประชุมหรือการประชุมทางการเมือง การให้ความสนับสนุนด้านการเงินแก่พรรคการเมืองและผู้สมัครเข้ารับเลือกตั้ง รวมทั้งการเป็นสมาชิกชมรมทางการเมือง¹

3. กิจกรรมของชุมชน เป็นการเข้าร่วมในกิจกรรมของกลุ่มหรือองค์การที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาการเมืองและสังคม กล่าวคือ มีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มที่ให้ความสนใจหรือดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาสาธารณะ แต่ทั้งนี้กลุ่มดังกล่าวต้องไม่ใช่องค์การของรัฐบาล อันดังต้นกล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้เป็น "กิจกรรมเชิงองค์การ" (organizational activities) โดยหมายถึงการเข้าร่วมเป็นสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ดำเนินงานของกลุ่มหรือองค์การที่มีเป้าหมายสำคัญและชัดเจนที่จะเข้ามามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งอาจจะเป็นจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ หรือปัญหาเฉพาะเรื่องหรือเรื่องทั่ว ๆ ไปก็ได้ การที่บุคคลเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือองค์การประเภทนี้ แม้บุคคลนั้นจะไม่ได้ลงมือกระทำการเพื่อมีอิทธิพลต่อรัฐบาลด้วยตนเอง ก็ยังถือว่าเป็นการเข้าร่วมทางการเมืองแบบหนึ่ง²

¹Sidney Verba and Norman H. Nie. Participation in America: Political Democracy and Social Equality (New York: Harper & Row; 1972), p. 31.

²Huntington and Nelson, No Easy Choice: Political Participation in Developing Country (Combridge : Harward University Press, 1976), p. 13.

4. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล หมายถึงการกระทำของบุคคลในลักษณะที่เป็นการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาหรือเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนหรือของกลุ่มปัญหาที่เขาสนใจและนำไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลนั้น เป็นสิ่งที่มีผลกระทบโดยตรงต่อตัวเขา เช่นปัญหาที่เรียนของบุตร ปัญหาเกี่ยวกับถนนหรือซอยหน้าบ้าน ฯลฯ Sidney Verba และคณะ เรียกการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบนี้ว่า "การเข้ามีส่วนร่วมแบบคับแคบ" (parochial participation) หรือ "การติดต่อเฉพาะเรื่อง" (particularized contacting)¹ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้มีความสัมพันธ์กับรูปแบบอื่น ๆ น้อยมาก

5. การชักจูง (lobbying) หมายถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะของความพยายามของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในอันที่จะติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลหรือผู้นำในระบบการเมือง เพื่อเล่นความคิดเห็นในการตัดสินใจหรือปัญหาที่มีผลกระทบถึงประชาชน มักอยู่ในรูปของการกระทำเพื่อสนับสนุนหรือคัดค้านร่างกฎหมาย หรือนโยบายอันใดอันหนึ่งโดยเฉพาะ

6. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะของการประท้วงและการใช้ความรุนแรง Lester Millbert อธิบายว่า ลักษณะของการประท้วงนั้นได้แก่ การเข้าร่วมชุมนุมในที่สาธารณะ การจลาจล การก่อความวุ่นวายเพื่อให้รัฐบาลแก้ไขในสิ่งที่เห็นว่าไม่ถูกต้อง อาจจะเป็นการประท้วงโดยเปิดเผยในรูปของการชุมนุม การเดินขบวน ตลอดจนการไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง กฎหมายและนโยบายที่เห็นว่าไม่ถูกต้องนั้น

ส่วนการใช้ความรุนแรงนั้น Huntington and Nelson ใช้ในความหมายที่ว่า เป็นความพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลด้วยการก่อให้เกิดความเสียหายทางกายภาพต่อบุคคลและทรัพย์สิน² จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกันอยู่บ้าง ระหว่างรูปแบบที่ฮันติงตันและเนลสัน เรียกว่า "การใช้ความรุนแรง" และรูปแบบที่ มิลแบรท เรียกว่า "การประท้วง"

¹Verba, Nie and Kim, Participation in America, pp. 26-44.

²Huntington and Nelson, No Easy Choice, p. 15.

7. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในบทบาทของผู้สื่อข่าวลสาร (communicators) หมายถึงการที่บุคคลติดตามข่าวลสารเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง การสั่งจตหมายแสดงควม ล้นบสนุนต่อผู้นำทางการเมือง ในนโยบายที่เห็นว่าเหมาะสมถูกต้อง ล่งค่าประท้วงต่อการดำเนิ การที่เห็นว่าไม่ดี รวมถึงการพูดคุยแสดงความคิดเห็นของตนต่อรัฐบาล เขียนจดหมายแสดง ความคิดเห็นไปยังสื่อมวลชนต่าง ๆ

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ผลวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของลตริทางการเมืองการปกครอง จากรายงานวิจัยหลายเรื่อง¹ และได้รวบรวมเฉพาะในส่วนที่สะท้อนภาพและ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของลตริในทางการเมืองและการปกครอง แสดงให้เห็นว่า โดยล่น รวมแล้ว ในระดับท้องถิ่นกำลังได้รับการเอาใจใส่จากลตริมากขึ้นมาตามลำดับ

1.1 การศึกษาลถานภาพลตริไทยในชนบทในจังหวัดฉะ เียง เทราและจังหวัด ลำปางมีเรื่องน่าสนใจเกี่ยวกับการไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2520 ในจังหวัด ทั้งสองแห่ง ผู้ตอบที่เป็นลตริและมีสิทธิเลือกตั้งได้ไปใช้สิทธิถึงร้อยละ 78 แม้ว่ากาธาม เช่นนี้ ผู้ตอบบางคนอาจต้องการแสดงว่าตนเป็นคนทันสมัย ซึ่งตอบว่าได้ไปเลือกตั้งก็ตาม ยังมีส่วน เลขอักข้อยที่ตอบต่อเนื่องแสดงให้เห็นว่าการไปลงคะแนนเลือกตั้งดังกล่าวตนเองเป็นผู้ ตัดสินใจเองว่า จะเลือกใคร ล่งถึงร้อยละ 86 โดยเฉลี่ยทั้งสองจังหวัด ส่วนที่เหลือร้อยละ 14 ได้รับการแนะนำจากสามี หัวคะแนน และกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

1.2 การศึกษาลภาวะปัญหาและความต้องการของลตริในชนบท โดย กรมการพัฒนาชุมชน เมื่อ พ.ศ. 2521 ได้ถามความเห็นของลตริผู้ตอบว่า ลตริควรมี บทบาทในหมู่บ้าน ตำบลโดยล่นคร เป็นกรรมการประเภทต่าง ๆ ได้รับตอบประมาณร้อยละ 42.52 ว่า ต้องการจะล่นครเป็นกรรมการในคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน และคณะกรรมการ ล่ากาตำบล ข้อมูลดังกล่าวแสดงควมพร้อมของลตริที่จะเข้าร่วมบริหารในระดับหมู่บ้าน พอสมควรทีเดียว

¹ องค์การยูเล็ดและกรมวิเทศลหการ, แผนพัฒนาลตริระยะยาว (2525-2544) หน้า 8-34, 8-35, (ม.ป.ท)

1.3 การศึกษาแม่บ้านเกษตรกรกับการพัฒนาประเทศ มีข้อมูลเกี่ยวกับการไปออกเสียงเลือกตั้งกำหนด ผู้ใหญ่บ้านได้พบว่า แม่บ้านร้อยละ 57.0 เป็นผู้ตัดสินใจไปเลือกตั้งเอง ส่วนที่เหลือเฉลี่ยใกล้เคียงกัน คือ กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ลำมี เพื่อนบ้าน และข้าราชการ ขอร้องให้ไปออกเสียงเลือก สำหรับการไปออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปรากฏว่า แม่บ้านร้อยละ 59.4 ตัดสินใจไปเอง รองลงมาคือ กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน บอกให้ไปร้อยละ 23.7 ลำมีและข้าราชการบอกให้ไปเลือกร้อยละ 4.8 และ 6.0 ตามลำดับ

จากการวิจัยในครั้งนี้มีข้อสังเกตอยู่ว่า การมีส่วนร่วมของสตรีในด้านการเมืองการปกครองเป็นที่ยอมรับว่าอยู่ในขั้นต่ำ โดยเฉพาะในหน้าที่สตรีเข้าสมัครรับเลือกตั้ง และการเข้าร่วมเป็นกรรมการในระดับท้องถิ่น แต่การศึกษาที่ไม่ได้พบว่า เหตุแห่งการไม่ได้รับเลือกตั้งนั้นเป็นเพราะคนไม่เลือก แต่เป็นเพราะว่ามีจำนวนสตรีสมัครรับเลือกตั้งในอัตราส่วนที่น้อยกว่าผู้ชายหรือในบางกรณีอาจไม่มีเลย ฉะนั้น เรื่องการมีส่วนร่วมของสตรีในเรื่องการเมืองการปกครองที่อยู่ในระดับต่ำนั้น ยังต้องการข้อมูลการวิจัยมาประกอบการพิจารณาอีกมากถึงสาเหตุและแรงจูงใจที่จะให้สตรีเข้ามาบริหารบ้านเมืองต่อไปในระดับต่าง ๆ การศึกษาครั้งนั้นยังไม่รวมข้าราชการที่บริหารในงานเทศบาล และลูขาทบบาล รวมทั้งตำแหน่งทางราชการ ซึ่งมีผู้ศึกษาไว้ต่างหาก

2. ผลการสำรวจความคิดเห็นทั่วประเทศ

ในระหว่างการศึกษาแผนพัฒนาสตรีระยะยาว ดร. ไพรัตน์ เตชะรินทร์¹ ได้จัดให้มีการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับสตรีและตำแหน่งต่าง ๆ ในอนาคตเป็นการคาดคะเนแนวโน้มของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ทั้งในเมืองและชนบท การวิเคราะห์เบื้องต้นจากข้อมูลดังกล่าวมีข้อมูลแสดงให้เห็นว่า สตรีปัจจุบันมีความเห็นอย่างไร ซึ่งมีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้

¹ไพรัตน์ เตชะรินทร์, การมีส่วนร่วมในสังคม การเมือง การปกครองของสตรีไทย, หน้า 45-47.

2.1 เมื่อถามถึงตำแหน่งคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (และผู้นำชุมชน) ในอีก 10 ปีข้างหน้า จะปรากฏว่าการเลือกผู้ขายจะลดลงและเลือกผู้หญิงเพิ่มขึ้น

2.2 ความเห็นในเรื่องเกี่ยวกับความสามารถของสตรีไทยเมื่อเปรียบเทียบกับลุ่มบั้นและอีก 10 ปีข้างหน้า ที่คิดว่าสตรีจะทำได้ดีเท่าชายได้แก่ สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกเทศบาล รัฐมนตรีและผู้พิพากษา

2.3 ตำแหน่งที่หากว่าผู้หญิงมีความพร้อมที่จะสมัครรับเลือกตั้ง ก็จะสมัครเป็นประธานกลุ่มกิจกรรมชุมชน เช่น ประธานลูกเสือชาวบ้าน ประธานกลุ่มสหกรณ์ สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล เทศมนตรีและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และตำแหน่งที่จะไม่สมัครรับเลือกตั้งคือ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน

2.4 และการตัดสินใจย้ายดในกรณีที่มีปัญหาในเรื่องต่าง ๆ เมื่อพิจารณาในฐานะของคนในครอบครัว เช่นบิดา มารดา ลูก เมื่อนำข้อมูลเพศหญิงและชายมารวมกันแล้ว จะพบว่าไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ การตัดสินใจเลือกผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ พบว่าแนวโน้มผู้ตัดสินใจ ผู้ย้ายคือบิดา ล่ามมากกว่ามารดาและภรรยา

3. เสรี วงษ์มณฑา¹ ได้สำรวจความเห็นทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และเชียงใหม่ จำนวน 640 คนในปี 2520 พบว่า

3.1 นักศึกษาไทยในปัจจุบันให้ความสนใจต่อการเมืองมากกว่าในสมัยก่อน แหล่งข่าวสารการเมืองที่สำคัญได้แก่หนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ส่วนสื่อประเภทวิทยุและโทรทัศน์นั้น ให้บริการด้านความบันเทิงเสียมากกว่า

¹Seri Wongmonta, "Psychological and Sociological Factors, Need for Orientation, and Political Communication Behavior among Thai University Students. A Case Study of Use and Gratifications." (Unpublished Ph.D. Dissertation in Journalism, Southern Illinois University at Carbondale, U.S.A., 1978), p. 254.

3.2 การที่นักศึกษาเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุและโทรทัศน์นั้น มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ความสำคัญทางการเมือง ยิ่งให้ความสนใจ และรับฟังข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชนมากเท่าไร ก็ยิ่งมีแนวโน้มตระหนักถึงความสำคัญของการเมืองตามไปด้วย

3.3 การสื่อสารระหว่างบุคคล เช่นการสื่อสารระหว่างเพื่อนฝูงและญาติ พี่น้อง มีผลต่อความสนใจและการ เรียนรู้ทางการเมืองของนักศึกษาอย่างมาก

3.4 นักศึกษาทั้งสองมหาวิทยาลัย ส่วนมากจะมีพฤติกรรมทางการเมือง แบบ "อำนาจนิยม" มีความรู้สึกนึกคิดโน้มเอียงไปทางอนุรักษนิยมหรือฝ่ายขวา (Rightist Orientation) มากกว่าเสรีนิยมหรือฝ่ายซ้าย (Leftist orientation) ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากอิทธิพลทางวัฒนธรรมและสังคม เช่นสถาบันทางศาสนา พระมหากษัตริย์ การปกครองและพื้นฐานทางสังคม ซึ่งนักศึกษาล้วนมากมาจากครอบครัวฐานะปานกลาง

3.5 กลุ่มนักศึกษาที่มีความรู้สึกนึกคิดโน้มเอียงไปทางฝ่ายซ้ายหรือฝักใฝ่ สลัทธิเสรีนิยมนั้น มีแนวโน้มจะอาศัยการสื่อสารระหว่างบุคคล เช่นการประชุมถกเถียงปัญหา เป็นสื่อกลางและแหล่งข่าวมากกว่าใช้สื่อสารมวลชน ยิ่งนักศึกษามีความโน้มเอียงไปทางซ้าย มากเท่าไร อัตราการพบปะถกเถียงปัญหายิ่งมากตามไปด้วย

3.6 นักศึกษาทั้งสองมหาวิทยาลัยส่วนมากมีความรู้สึกที่ว่า เขาต้องการ เรียนรู้กลไกหรือบรมทางการเมือง (Need for Political Orientation) มากขึ้น ทั้งนี้เพราะนักศึกษามีความรู้สึกถูกทอดทิ้ง หรือถูกตัดขาดจากระบบการเมืองการปกครอง (Political Alienation)

3.7 นักศึกษาที่มีความรู้สึกสิ้นหวังหรือได้รับการทอดทิ้ง (Alienation) มิได้แสวงหาทางออกด้วยวิธีหนีโลก (Escapist) เช่นมั่วลุ่มทางการเมือง กามารมณ์หรือ บันเทิงเล่มมือไป แต่จะมุ่งหาข่าวสารและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาเพื่อแก้ไขสถานการณ์ เดิมให้ดีขึ้น โดยอาศัยสื่อประเภทต่าง ๆ ทั้งการสื่อสารระหว่างบุคคลและสื่อมวลชนด้วย

3.8 นักศึกษาที่รู้สึกว่าการเรียนรู้ทางการเมืองเพิ่ม ส่วนใหญ่จะ
มีการพบปะสังสรรค์และถกเถียงปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนฝูงหรือบุคคลอื่นมากจนเห็นได้ชัด ทั้งนี้นอกจาก
จะช่วยให้รัฐรายละเอียดและเข้าใจปัญหาการเมืองดีขึ้น ยังเป็นการผ่อนคลายความรู้สึกที่ถูก
กดดันด้วย

4. อัมพล สิงห์โกวินทร์และล่วลัดดี กฤตรัชต์พันธ์¹ ได้สำรวจอิทธิพลการสื่อสาร
ต่อความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในเขตอำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด และอำเภอ
ปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า

4.1 การฟังวิทยุและอ่านหนังสือพิมพ์มีส่วนสำคัญที่ทำให้ราษฎรในท้องถิ่นชนบท
มีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง

4.2 การสื่อสารระหว่างบุคคล เช่นการประชุมชี้แจงข้อราชการของกำนัน
ผู้ใหญ่บ้าน และการบอกกล่าวของญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง เป็นแหล่งข่าวสำคัญที่ช่วยสร้างความ
ตื่นตัวและความเข้าใจทางการเมือง

4.3 กระบวนการสื่อสารแบบสองสังหระ (Two-Step Flow of
Communication) คือใช้ทั้งสื่อมวลชนและสื่อบุคคลผสมกันเป็นประโยชน์ต่อการเผยแพร่
ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนในเขตชนบทของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีให้ผู้ให้ข่าว
เป็นบุคคลที่ชาวบ้านให้ความนับถือ เป็นคนที่มีลักษณะดึงดูดใจคนฟัง และสามารถเข้ากับชาวบ้าน
ได้

4.4 ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง มักจะมีมากในบุคคลที่เป็นเพศชาย
และพวกที่มีความรู้ในการอ่านและเขียนหนังสือไทยได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ อัมพล สิงห์โกวินทร์และล่วลัดดี กฤตรัชต์พันธ์, รายงานการวิจัยเรื่อง "ความ
ตื่นตัวทางการเมืองกับการสื่อสาร," (คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
(ม.ป.ท.); (ม.ป.ป.),) 64-68.

5. บุญเลิศ คุ้งติลก¹ ได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างของบุคคลใน กรุงเทพมหานคร จำนวน 150 คน เมื่อเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ 2522 เพื่อศึกษาถึง การทำหน้าที่กำหนดวาระ (Agenda-setting) ของหนังสือพิมพ์ พบว่า การที่สื่อหนังสือพิมพ์ เลือกเล่นข่าวลือเกี่ยวกับปัญหาทางการเมืองและเศรษฐกิจมากน้อยแค่ไหน หรือในลักษณะใด นั้น มีผลทำให้ผู้อ่านได้ตระหนัก หรือรับรู้ความสำคัญของปัญหานั้นด้วย

6. เจตน์ศักดิ์ แฉ่งสิงแก้ว² ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่าง พฤติกรรมการสื่อสารกับกระบวนการสังคมประกิตทางการเมืองของประชาชนในท้องที่ บางชั้น เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร" ในปี 2523 โดยทำการศึกษาเปรียบเทียบจากกลุ่ม ตัวอย่างผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรรม และกลุ่มผู้ประกอบการในโรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 295 คน พบว่า

6.1 บัณฑิตที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยมากที่สุดคือ การสื่อสารในกลุ่มเพื่อน รองลงไปคือลักษณะครอบครัวแบบ Concept-Oriented การ เปิดรับสื่อมวลชน (ซึ่งหมายถึงการอ่านหนังสือพิมพ์ การฟังวิทยุและการชมโทรทัศน์) และการ ศึกษาตามลำดับ และเมื่อแยกพิจารณาตามกลุ่มพบว่า บัณฑิตที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติทางการเมือง แบบประชาธิปไตยของกลุ่มเกษตรกรมากที่สุดคือ ลักษณะครอบครัวแบบ Concept-Oriented ส่วนกลุ่มที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม คือการสื่อสารในกลุ่มเพื่อน

6.2 บัณฑิตที่มีอิทธิพลต่อความรู้ความเข้าใจเรื่องการเมืองแบบประชาธิปไตย มากที่สุดได้แก่ การอ่านหนังสือพิมพ์ รองลงไปคือ การสื่อสารในกลุ่มเพื่อน และการศึกษาตาม ลำดับ แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละกลุ่มพบว่า บัณฑิตที่มีผลต่อความรู้ความเข้าใจเรื่องการเมือง แบบประชาธิปไตยของกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ก็คือ การอ่านหนังสือพิมพ์เช่นเดียวกัน

¹บุญเลิศ คุ้งติลก, "สื่อมวลชน : พลังแฝงในการพัฒนาการเมืองที่ถูกสุม"
วารสารธรรมศาสตร์ : 39-44.

²เจตน์ศักดิ์ แฉ่งสิงแก้ว, "ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสารกับ กระบวนการสังคมประกิตทางการเมืองของประชาชนในท้องที่บางชั้น เขตมีนบุรี กรุงเทพ- มหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), หน้า ๙-๑๑.

6.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสนใจทางการเมืองมากที่สุดคือ การเปิดรับสื่อมวลชน (ซึ่งหมายถึงการอ่านหนังสือพิมพ์ การฟังวิทยุและการชมโทรทัศน์) รองลงมาได้แก่ การมีประสบการณ์ทางการเมืองและการสื่อสารระหว่างบุคคลตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละกลุ่มปรากฏว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสนใจทางการเมืองของกลุ่มเกษตรกรมากที่สุดคือ การเปิดรับสื่อมวลชน (การอ่านหนังสือพิมพ์ การฟังวิทยุ การชมโทรทัศน์) ส่วนของกลุ่มทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมคือ การสื่อสารในกลุ่มเพื่อน

6.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มทั้งสองที่สำคัญที่สุดคือ การสื่อสารในกลุ่มเพื่อน รองลงไปได้แก่การมีประสบการณ์ทางการเมืองและลักษณะครอบครัวแบบ Concept-Oriented ตามลำดับ แต่เมื่อแยกพิจารณาแต่ละกลุ่มปรากฏว่าทั้งกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มทำงานโรงงานอุตสาหกรรม ต่างก็มีปัจจัยการสื่อสารในกลุ่มเพื่อนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุด

6.5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกแยกตนเองจากการเมืองของทั้งสองกลุ่มนั้น ปรากฏว่าไม่มีปัจจัยใดที่มีความสำคัญอย่างชัดเจน

7. ดร.พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว ได้ศึกษาเรื่อง "ข่าวลือการเมืองของคนไทย" พบว่า ความรู้ข่าวลือการเมืองของคนไทยอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง บุคคลที่มีระดับข่าวลือการเมืองสูงรับข่าวลือการเมืองจากหนังสือพิมพ์มากกว่าจากแหล่งอื่น ๆ ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการมีระดับข่าวลือการเมืองสูง-ต่ำแตกต่างกันได้แก่ ชั้นทางสังคม (social class) โดยเฉพาะระดับการศึกษา รายได้และเพศ การมีระดับข่าวลือการเมืองสูง-ต่ำแตกต่างกันไม่ได้ทำให้คนไทยมีความรู้สึก มีประสิทธิภาพทางการเมืองสูง-ต่ำแตกต่างกัน แต่อย่างใด บุคคลที่มีระดับข่าวลือการเมืองสูง ยังมีความรู้สึกเห็นห่างทางการเมืองสูง นอกจากนั้น ยังพบด้วยว่า ผู้ที่มีระดับข่าวลือการเมืองสูงกว่า ระบุและเห็นความสำคัญของบทบาทหน้าที่ของสถาบันและองค์การต่าง ๆ ของรัฐ มีอัตราการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง และมีอัตราการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่เกิดจากความสำนึกของตนเองสูงกว่าผู้ที่มีระดับข่าวลือการเมืองต่ำกว่าอีกด้วย¹

¹พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. รายงานการวิจัยเรื่อง ข่าวลือการเมืองของคนไทย

8. ในปี 1966 Chaffee, McLeod และ Wackman¹ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ "Family Communication Patterns and Adolescent Political Participation" พบว่า เด็กจากครอบครัวที่ล่อนให้เด็กรู้จักแสดงความคิดเห็นและโต้แย้งในเรื่องต่าง ๆ นั้น จะสนใจและมีส่วนร่วมในทางการเมืองสูงกว่าครอบครัวแบบอื่น ๆ สำหรับครอบครัวที่พ่อแม่สนับสนุนให้เด็กแสดงความคิดเห็นได้ แต่ต้องไม่กระทบกระเทือนต่อความสามัคคีกลมเกลียวในครอบครัวนั้น บิดามารดามีความรู้สึกในทางการเมืองน้อยกว่าบุตร และสำหรับครอบครัวที่พ่อแม่ปล่อยปละละเลยนั้น ทั้งบิดามารดาและบุตร ต่างไม่สนใจมีส่วนร่วมในทางการเมืองเลย

9. Lazarsfeld, Berelson และ Gaudet² ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่ Erie County มลรัฐ Ohio ในการเลือกประธานาธิบดีในปี 1940 พบว่า การสื่อสารแบบ 2 ขั้นตอน (Two-step Flow of Communication) โดยผ่านทางผู้นำความคิดเห็นมีผลต่อการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งหรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมาก ซึ่งในภายหลังได้มีการวิจัยเช่นเดียวกันนี้อีกในปี 1945-1946 ที่เมือง Decator มลรัฐ Illinois และในปี 1948 ที่เมือง Elmira มลรัฐ New York ก็ได้ผลยืนยันการวิจัยในครั้งแรก

¹ Steven H. Chaffee, Jack M. McLeod and Daniel B. Wackman "Family Communication Patterns and Adolescent Political Participation" in Socialization to Politics: A Reader, ed. Jack Dennis (John Wiley: New York, 1973), pp. 349-364.

² Paul F. Lazarsfeld, Bernard Berelson and Hazel Gaudet, cited by William E. Francisco in Introduction to Mass Communications and Mass Media (Ohio: Grid Inc., 1977), pp. 146-147.

10. จากการศึกษาของ Rogers และ Svenning ถึงเรื่อง Modernization Among Peasants: The Impact of Communication พบว่า

10.1 การอ่านออกเขียนได้ (Literacy) มีความสัมพันธ์สูงกับการอ่านหนังสือพิมพ์ ค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ .430 ซึ่งมากกว่าความสัมพันธ์ที่มีต่อสื่อที่ไม่ใช่สิ่งพิมพ์¹ อย่างไรก็ตาม ผู้ที่อ่านออกเขียนได้จะเปิดรับสื่อมวลชน ทั้งที่เป็นสิ่งพิมพ์และเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ อันได้แก่ วิทยุ และโทรทัศน์ มากกว่าผู้ที่ไม่สามารถจะอ่านออกเขียนได้ ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างการอ่านออกเขียนได้ และการเปิดรับสื่อมวลชนเท่ากับ 0.422²

ส่วนที่ไม่สามารถจะอ่านออกเขียนได้นั้น จะเปิดรับสื่อสิ่งพิมพ์ โดยมีบุคคลอื่นถ่ายทอดหรืออ่านให้ฟัง

10.2 การศึกษา (Education) เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การเปิดรับสื่อเป็นไปได้ง่ายขึ้น ข้อมูลจากหมู่บ้านในโคลัมเบียแสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาและการเปิดรับสื่อมวลชนจะมีมากกว่าความสัมพันธ์ของการอ่านออกเขียนได้ที่มีต่อสื่อมวลชน คือค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.508³

10.3 การมีประสบการณ์ภายนอกสังคม (Cosmopolitaness) หมายถึงการที่บุคคลมีโอกาสติดต่อกับสังคมอื่น ที่อยู่ภายนอกสังคมที่ตนอาศัยอยู่ เช่นการเดินทางไปในเขตชุมชนเมือง เป็นต้น บุคคลที่สนใจหรือพยายามติดต่อกับสังคมภายนอกนั้นมักจะสนใจความเป็นไปของชุมชนเมือง โดยผ่านทางสื่อมวลชน การมีประสบการณ์ภายนอกสังคม มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อมวลชนสูงมาก คือมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.551⁴

¹Ibid., p. 104.

²Ibid., p. 105.

³Ibid.

⁴Ibid.; pp. 106-107.

10.4 ผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมสูง จะมีการเปิดรับสื่อสูงด้วย เนื่องจากบุคคลเหล่านี้มักจะมีฐานะทางเศรษฐกิจดีพอที่จะซื้อหาสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุและโทรทัศน์ได้โดยสะดวก ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางสังคมและการเปิดรับสื่อมวลชนมีค่าเท่ากับ 0.500¹

10.5 ในสังคมชาวนาที่โคลัมเบียนั้น บุคคลที่สูงอายุมักจะมีระดับการศึกษาต่ำ สถานภาพทางสังคมต่ำ และดูเหมือนว่าจะเปิดรับสื่อมวลชนต่ำด้วย² ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เป็นเช่นนี้ เนื่องจากการอ่านออกเขียนได้ บุคคลที่มีอายุน้อยจะมีความสนใจในสื่อมวลชนสูงกว่า

10.6 การเข้าใจบทบาทของผู้อื่น (Empathy) อันได้แก่การที่บุคคลเข้าใจถึงบทบาทของบุคคลอื่น เช่นหัวหน้าหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ราชการ เป็นต้น การเปิดรับสื่อมวลชนจะช่วยให้บุคคลมีความรู้เกี่ยวกับบทบาทของผู้อื่น ในขณะที่เดียวกัน บุคคลที่มีความเข้าใจบทบาทของผู้อื่นสูง จะมีความสนใจในข่าวสารที่มาจากสื่อต่าง ๆ ด้วย ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อมวลชนและการเข้าใจบทบาทของผู้อื่น มีค่าเท่ากับ 0.446³

10.7 การยอมรับนวัตกรรม (Innovativeness) ได้แก่การที่บุคคลตัดสินใจก่อนบุคคลอื่นในสังคม ในการรับแนวความคิดใหม่ จากการศึกษาสังคมชาวนาที่โคลัมเบีย พบว่าการยอมรับนวัตกรรมในเรื่องการเกษตรกรรม มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อมวลชน มีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.422 และการยอมรับนวัตกรรมในเรื่องที่อยู่อาศัย มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อมวลชน โดยมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.515⁴ อย่างไรก็ตาม Rogers และ Svenning ได้เล่นว่าบทบาทของสื่อมวลชนในกลุ่มชาวนาที่อยู่ในประเทศที่ด้อยพัฒนานั้น สื่อมวลชนจะเป็นสิ่งที่ยุ้สร้าง

¹Ibid., p. 107.

²Ibid., p. 107.

³Ibid., pp. 108-109.

⁴Ibid.

บรรยากาศของการพัฒนา" ขึ้นมามากกว่าที่จะเล่นรายละเอียดสำหรับการยอมรับนวัตกรรม¹ แต่ถ้าหากนำเอาสื่อสารมวลชนมารวมกันกับการอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) แล้ว (เมื่อเนื้อหาจากสื่อมวลชนตรงประเด็นในเรื่องนวัตกรรม) ก็ดูเหมือนว่าจะเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพในการถ่ายทอดความรู้ในเรื่องนวัตกรรมไปสู่ กลุ่มชาวบ้านได้²

10.8 ในประเทศที่ด้อยพัฒนาอย่างประเทศโคลัมเบีย สื่อมวลชนจะเป็นหลักสำคัญในการถ่ายทอดข่าวทางด้านการเมืองไปสู่ประชาชน ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อมวลชนและความรู้ในเรื่องการเมืองจะเป็นไปในทางบวก คือมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.572³

10.9 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) หมายถึงการที่บุคคลมีความรู้สึกและมีความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน Rogers และ Svenning เล่นอว่า ถ้าหากสื่อมวลชนในประเทศที่กำลังพัฒนาจะเล่นเรื่องราวเกี่ยวกับประเทศที่พัฒนาแล้ว และเล่นเรื่องราวของการดำรงชีวิตตามแบบชุมชนเมืองแล้ว บุคคลที่มีการเปิดรับสื่อสูงจะมีระดับของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงตามไปด้วย ค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.316⁴

10.10 ความมุ่งหวังในเรื่องการศึกษาและอาชีพ (Educational and Occupational Aspirations) Rogers และ Svenning เล่นอว่า ตามหลักของทฤษฎีแล้ว บุคคลที่มีการเปิดรับสื่อมวลชนสูง จะมีความมุ่งหวังในการศึกษาและอาชีพสำหรับลูกสูงตามไปด้วย กล่าวคือ การเปิดรับสื่อมวลชนจะทำให้บุคคลตระหนักถึงระดับความเป็นอยู่ของชีวิตที่สูงขึ้นกว่าเดิม และเป็นสิ่งที่จะนำไปสู่ความมุ่งหวังในเรื่องการศึกษาและอาชีพ ทั้งนี้เพราะเป็นการทำให้โลกของบุคคล

¹ Ibid., p. 110.

² Ibid., p. 111.

³ Ibid., p. 112.

⁴ Ibid., p. 108.

กว้างไปกว่าเดิม ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อมวลชนกับความมุ่งหวังในเรื่อง
การศึกษา มีค่าเท่ากับ 0.508 และค่าสหสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อมวลชนกับความ
มุ่งหวังในเรื่องอาชีพมีค่าเท่ากับ 0.300

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย